द्विशोध्योदोःकोटियोगः स्वगुणोऽस्य मूलम् । योगो द्विधा मूलविहीनयुक्तः स्यातां तदर्द्धे भुजकोटिमाने ॥

उदाहरणम् । दशसप्ताधिकः कर्णस्त्र्यधिका विंशतिः सखे ! । भुजकोटियुतिर्यत्र तत्र ते मे पृथग्वद ॥

न्यासः

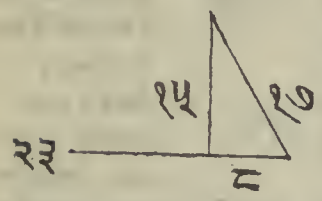

कर्णः । १७ । दोःकोटियोगः । २३ । जाते भुजकोटी । ८ । १५ ।

उदाहरणम् । दोःकोट्योरन्तरं शैलाः कर्णो यत्र त्रयोदश । भुजकोटी पृथक्तत्र वदाशु गणकोत्तम ॥

न्यासः

कर्णः । १३ । भुजकोट्यन्तरम् । ७ । लब्धे भुजकोटी । ५ । १२ ।

लम्बावबाधज्ञानाय करणसूत्रं वृत्तम् । अन्योऽन्यमूलाग्रगसूत्रयोगाद्वेण्वोर्वधे योगहृते च लम्बः । वंशौ स्वयोगेन हृतावभीष्टभूघ्नौ च लम्बोभयतः कुखण्डे ॥

उदाहरणम् । पञ्चदशदशकरोच्छ्रायवेण्वोरज्ञातमध्यभूमिकयोः । इतरेतरमूलाग्रगसूत्रयुतेर्लम्बमानमाचक्ष्व ॥

न्यासः

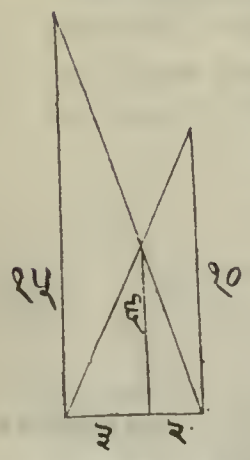

वंशौ । १५ । १० । जातो लम्बः । ६ । वंशान्तरभूः । ५ । अत्र जाते भूखण्डे । ३ । २ अथवा भूः । १० । खण्डे । ६ । ४ । वा भूः । १५ । खण्डे । ९ । ६ । वा भूः । २० । खण्डे । १२ । ८ । एवं सर्वत्र लम्बः स एव ।

यद्यत्र भूमितुल्ये भुजे वंशः कोटिस्तदा भूखण्डे न किमिति त्रैराशिकेन सर्वत्र प्रतीतिः ।

अथ अक्षेत्रलक्षणे सूत्रम् । दृष्टोद्दिष्टऋजुभुजं क्षेत्रं यत्रैकबाहुतः स्वल्पा । तदितरभुजयुतिरथवा तुल्या ज्ञेयं तदक्षेत्रं ॥

उदाहरणम् । चतुरस्रे त्रिषड्द्व्यर्काभुजास्त्र्यस्रे त्रिषडब्दाः । उद्दिष्टा यत्र दृष्टेन तदक्षेत्रं विनिर्दिशेत् एते अनुपपन्ने क्षेत्रे ।

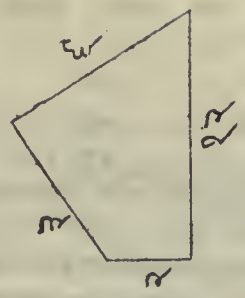

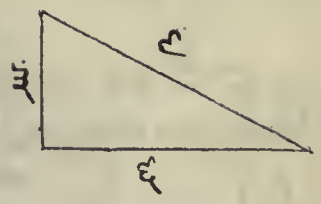

भुजप्रमाणाऋजुशलाकाः भुजस्थानेषु विन्यस्यानुपपत्तिर्दर्शनीयेति ।

आबधादिज्ञानाय करणसूत्रमार्याद्वयम् । त्रिभुजे भुजयोर्योगस्तदन्तरगुणो भुवा हृतो लब्ध्या । द्विःस्था भूरूनयुता दलिताऽबाधे तयोः स्याताम् ॥

स्वाऽऽबाधाभुजकृत्योरन्तरमूलं प्रजायते लम्बः । लम्बगुणं भूम्यर्द्धं स्पष्टं त्रिभुजे फलं भवति ॥

उदाहरणम् । क्षेत्रे मही मनुमिता त्रिभुजे भुजौ तु यत्र त्रयोदशतिथिप्रमितौ च मित्र ! तत्रावलम्बकमिति कथयावबाधे क्षिप्रं तथा च समकोष्ठमितं फलाख्याम् ॥ न्यासः

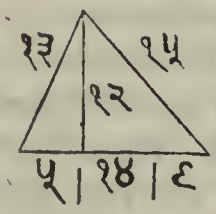

भूः । १४ । भुजौ । १३ । १५ । लब्धे आबाधे । ५ । ९ । लम्बः । १२ । क्षेत्रफलञ्च । ८४ । ऋणाऽऽबाधोदाहरणम् । दशसप्तदशप्रमौ भुजौ त्रिभुजे यत्र नवप्रमा मही । आबधे वद लम्बकं तथा गणित गाणितिकाशु तत्र मे ॥

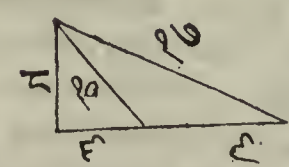

भुजौ । १० । १७ । भूमिः । ९ । अत्र त्रिभुजे भुजयोर्योगइत्यादिना लब्धम् । २१ । अनेन भूरूना न स्यात् अस्मादेव भूरपनीता शेषाद्धमृणगताऽऽबधा दिग्वैपरीत्येनेत्यर्थः । तथा जाते आबाधे । ६ । १५ । अतउभयत्रापि जातोलम्बः । ८ । फलम् । ३६ ।

चतुर्भुजत्रिभुजयोरस्पष्टफलानयने करणसूत्रं वृत्तम् । सर्वदोर्युतिदलञ्चतुःस्थितं बाहुभिर्विरहितञ्च तद्वधात् । मूलमस्फुटफलं चतुर्भुजे स्पष्टमेवमुदितं त्रिबाहुके ॥

उदाहरणम् । भूमिश्चतुर्दशमिता मुखमङ्कसङ्ख्यं बाहू त्रयोदशदिवाकरसम्मतौ च । लम्बोऽपि यत्र रवि